

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No7

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 819 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyulda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Suv tarkibining wireless waterlight qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish.....	14
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini oshirishda davlatning roli	20
Juraqulov Baxrimurod Ilxomovich	
BIM texnologiyasi: zamonaviy qurilish sohasida samaradorlik va shaffoflik omili	26
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyati samaradorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish	31
Yuldashov Isomiddin Sidiqovich	
Korxonada iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda diversifikatsiya strategiyasining roli.....	35
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi	
Модели совместного развития человеческого капитала и искусственного интеллекта в цифровую эпоху	40
Явкачев Шохзод Зайниддин углы	
Navigating sustainable development: management challenges and solutions in the oil and gas sector	49
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
Banklarda moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslari.....	56
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm industriyasidan foydalanishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	66
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
O'zbekistonda barqaror davlat qarzi siyosatini shakllantirishning ustuvor yo'nalishlari	71
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане.....	76
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
Economic analysis and development strategy of the composites market in the regions of Uzbekistan	81
S.S.Sidiqov, A.A.G'ulomov, B.R.Tillayeva	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikning kutilayotgan istiqbollari va hozirgi natijalari.....	88
Muxamedov Ravshan Zafarovich	
Elektron tijoratni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	93
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich	
Investitsion jozibadorlik konsepsiyasi va uning strategik ahamiyati.....	99
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li	
Beomeditsina signallarini xaar veyvletlari va bo'lak veyvletlari yordamida raqamli ishlash	105
Uraqov Shokir Ulashovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning ahamiyati, tartibi va takomillashtirish yo'llari.....	112
Istamova Sojida Kaxarovna	
The role of all kinds of transports (road, rail, air, and water) in the modern enhancement of tourism logistics in Uzbekistan	117
Egamberdiyeva Yulduz, Turdiyeva Maftuna	
Sanoat korxonalarida kapitalarini samaradorligini oshirishning baholashning zamonaviy usullarining xususiyatlarida nazariy va amaliy farovonlik sari	126
Muradov Botir Xayat	
Инструменты планирования урбанизации: методика анализа планового распределения средств в программе «обод махалля» на основе балльной оценки	136
Салимова Юлдуз Исаковна	
Socio-economic aspects and contemporary theories of higher education finance	141
Karlibaeva Gulshat	

Transformatsiya jarayonida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish yo'llari.....	147
Absamatov Anvar Ergashovich	
Перспективы цифрового развития сектора материального производства.....	153
С. И. Протасеня, Г. Ж. Аллаева	
«Sustainable logistics practices. Minimizing carbon emissions in global supply chains»	161
Suleymonova Ezoza, Alimova Bonu	
Analyzing the need for Tourism logistics development in Uzbekistan	169
Nigmatova Malika	
Management strategies for sustainable tourism development in emerging destinations (a case study of Samarkand, Issyk-kul, and Khiva).....	177
Sabina Uroкова	
Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari va ularning qo'llanilishi.....	184
Daminova Barno Esanovna	
Опыт турции в управлении миграционными кризисами	189
Бегматов Хусанбек	
Bulutli texnologiyalar orqali korxonalar buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish.....	193
Soibov Nozimbek Faxriddin o'g'li	
Barqaror rivojlanish doirasida jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini isloh qilishning institutsional asoslari.....	197
Xalekeyeva Zoya Pirniyazovna, Akmal Abdurahmonov Nurmamatovich	
Moliyaviy outsorsing xizmatlari bozori rivojlanishini takomillashtirishning swot tahliliga asoslangan innovatsion mexanizmlari	202
San'atbek Komilovich Salayev, Umidbek Komiljanovich Babajanov	
Transformatsiya jarayonlari sharoitida iqtisodiyot tizimi faoliyati va prognozlashning nazariy asoslari	214
Alimov Fazliddin Xalimovich	
Пути совершенствования подхода к финансированию проектов, реализуемых на принципах промышленной кооперации.....	220
Котов В.А., Шадиева Д.Х.	
Yuksalish salohiyatini yuksaltirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatidan foydalanish masalalar	225
Ayubxon Qutbiddinov Bosit o'g'li	
Bank xizmatlari ommabopligini oshirish yo'llari.....	228
Kasimova Muxlisa Anvar qizi	
Chemical industry in Uzbekistan: challenges and development	235
Kudaynazarova Dilnaz Koshkarbaevna	
Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish usullarini takomillashtirish orqali bandligini oshirish imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Muhriddin Musoqul o'g'li	
Globalashuv sharoitida ekologik xavflarni kamaytirishda yashil iqtisodiyotning ahamiyati.....	246
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna	
Qibray tumanining 2021–2023-yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati.....	249
Siddikov Alisher Ismoilovich	
Davlat xaridlari tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: xalqaro tajribalar tahlili	253
Majidov Nizom Baxramovich	
Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	259
Ermatov Nosir Tohirovich	
Aholi farovonligi darajasiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni ekonometrik baholash	265
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Allamurodova Zuxra Alibekovna	
Сектор услуг как стратегический фактор структурной трансформации экономики Узбекистана.....	272
Кадыров Абдурашид Маджидович, Ахмедиева Алия Тохтаровна	
O'zbekistonda valyuta kursini shakllanish holati prognozlari.....	280
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	

Проблемы бухгалтерского учета в условиях цифровизации экономики.....	288
Абдуллаев Абдурауф	
Raqamli texnologiyalar sharoitida xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari.....	299
Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Davlat boshqaruvi organlarining strategik rejalarini ishlab chiqish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	303
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzaeva	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligi ta'minlash	310
Mamatov Sardor Axmatjonovich, Mavlanov Nuriddin Boyqobilovich, Sattarov Nodirjon Absalomovich	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda halol standartlarini qo'llashning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	315
Azizova Saodat Xabibulloyevna	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish bo'yicha yevropa tajribasi.....	320
Karlibaeva Gulshat	
Iqtisodiy konsentratsiyalarning sog'lom raqobat muhitiga ta'siri	325
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Logistika axborot tizimlarini texnologik jarayonlarga joriy etish.....	330
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
Принципы перехода к «Зелёной экономике» в Республике Узбекистан.....	336
Хамракулова Сусанна Тотуховна	
Kichik biznesni rivojlantirish iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognozlash modellarini qo'llash	340
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Raqamli ta'lim sharoitida liderlikning yangi qirralari	357
Oqmullaev Ravshan Raximjon o'g'li, Xodjiev Durдона Abdurasulovna	
Методология развития экологического менеджмента в промышленном хозяйстве выбросы в атмосферный воздух на горнодобывающих и металлургических предприятиях.....	361
Muradov Botir Xayat	
Strategik budjetlashtirish tizimining natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish tizimi bilan bog'liqligi, xalqaro tajriba va O'zbekiston uchun tavsiyalar	370
Xushmurotov Zoyir Bektemirovich	
Cultural branding and the entry of traditional products into the international market.....	374
Zebiniso Ganiyeva	
Farovonlikni baholash bo'yicha ilg'or xorijiy nazariy yondashuvlar	379
Norqobilov Nusratilla Norsaitovich	
O'zbekistonda hududlarini turizm salohiyatini innovatsion yondashuv asosida baholash	384
Umirova Dilnoza Safarovna	
Tourism education for sustainability: curriculum development in universities of Uzbekistan	393
Temirova Durdona, Yorqulov Muhammadmurod	
The contribution of small enterprises and private entrepreneurs to job creation in the labor market.....	399
Juraboev Haliljon	
Iqtisodiy o'sish sharoitida transport infratuzilmasi holati va uni rivojlantirish yo'llari.....	404
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni strategik boshqarishning nazariy asoslari va xorijiy tajribalar	410
Quvondiqov Farrux Ibragimovich	
Tijorat banklarida iqtisodiy samaradorlikni axborot texnologiyalar orqali rivojlantirish istiqbollari.....	418
Dadenova Gulxan Kenesbaevna	
Механизмы совершенствования процедур выявления и анализа недостоверной финансовой отчетности в условиях учетной практики Узбекистана	422
Намозов Жасурбек Кувадович	
Влияние цифровых инструментов управления финансами на эффективность использования финансовых ресурсов	428
Хазираткулов Собиржон	

На пути к промышленному росту: опыт развивающихся стран.....	435
Матлюбов Хуршид Жамшидович	
Yoshlarning moliyaviy mustaqilligiga erishishida aksiyalar bozorining o'рни va imkoniyatlari.....	443
O'raqov Bekzodbek Abdurayxon o'g'li	
Развитие транспортной инфраструктуры и влияние на качество предоставляемых транспортных услуг.....	448
Кайыбеков Парахат Конысбаевич	
Surxondaryo viloyatida 2015-2024 yillar mobaynida oziq-ovqat chakana savdo aylanmasining statistik tahlili.....	454
Toshpulatov Bobur Rasul o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasi investitsiya loyihalarini xalqaro moliya institutlari orqali moliyalashtirish.....	458
Tolibov Shoxrux Muminovich	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida buxgalteriya hisobining xususiyatlari va muammolari.....	463
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Institutional innovation and regional governance for balanced interregional cooperation development: the case of Namangan, Uzbekistan.....	468
Sattarov R.A.	
Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region.....	476
Daminova Barno Esanovna	
Moddiy zaxiralarni boshqarish va uning bir tsikli modeli.....	480
Dedajanov Baxtiyor Nabijanovich	
Oliy ta'lim xizmatlari sifatini oshirishda inson kapitalini rivojlantirish va uni samarali boshqarish mexanizmlari.....	485
Salimov Akmal Alimjonovich	
Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ilg'or xorij tajribalari.....	490
Shadiyev Alisher Xudoynazarovich	
Raqamli iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida yoqilg'i-energetika kompleksi korxonalarini barqaror innovatsion rivojlantirish modellari.....	496
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
O'zbekistonda uzumchilikning oziq-ovqat xavfsizligiga ta'siri: muammolar va rivojlanish istiqbollari.....	502
Tursunov To'liqin Jo'raqulovich	
Tadbirkorlik faoliyatining resurs salohiyati va uni baholashning nazariy yondashuvlari.....	508
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon o'g'li	
Yoshlar bandligini ta'minlashda mehnat migrasiyasining ahamiyati.....	514
Masharipov Farrux O'tkirovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishning asosiy omillari va istiqbollari.....	521
Xasanova Mavjuda Ma'mirjonovna	
Korxonaning brend platformasini ishlab chiqishning o'ziga xos xususiyatlari.....	526
Sa'dulloev Habibullo Ibdullo o'g'li	
Sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini raqamli transformatsiya qilishda ERP tizimlarining integratsiyalashuvi va boshqaruv samaradorligiga ta'siri.....	530
Islomjon Nurmukhammadov	
Namangan viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlanishini baholash.....	533
Ismoilova Savinoz Qahramon qizi	
Oliy ta'lim muassalari boshqaruviga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	540
Karimov Muzaffar Abdumalik o'g'li	
Soliq yig'iluvchanligini oshirishda soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish istiqbollari.....	546
Tojibayev Farrux Baxtiyorovich	
Hisoblash mashinalari taraqqiyoti tarixi va uning raqamli iqtisodiyotda tutgan o'рни.....	552
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
Korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar va ularning xususiyatlari.....	561
Choriyrov Behruz Ilhom o'g'li, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Yashil texnologiyalar yordamida O'zbekiston hududlarida energiya tejamkorligi oshirish yo'llari.....	567
Norbekov Baxtiyor Suyunovich, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	

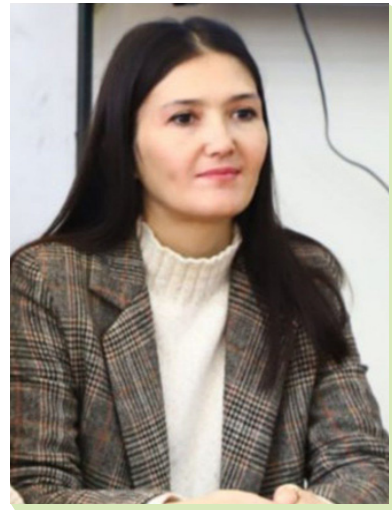
Tijorat banklarida kredit majburiyatlarining bajarilishini monitoring qilish va uni takomillashtirish yo'llari.....	572
To'xtayeva Go'zal Ilhom qizi, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Интеграция проектного менеджмента и обеспечения качества в цепочках поставок: кейс Узгидромета.....	577
Назарова Ирода Ибрагим кизи	
Kichik biznes subyektlarini raqamlashtirish orqali raqobatbardoshligini oshirish.....	583
Ermatov Akmaljon Adxamovich, Raximov Alisher Numanovich	
Концепция и методология экологического аудита в Узбекистане	587
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана.....	593
Салим Дониёров	
O'zbekiston Respublikasida norasmiy sektor va aholini norasmiy mehnat bilan bandligining tarkibiy tuzulishi	598
Qoraboev Nuriddin Pardaboy o'g'li	
Shahar va qishloqlarda inson resurslari holatining analitikasi (tahlili)ning nazariy masalalari.....	607
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Feruz Nematullayevich Abilov	
Strategic alliance networks as competitive advantage: evidence from mit-tum partnership model at new Uzbekistan university	613
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar kizi	
Energetika tarmog'ida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy etishning nazariy asoslari.....	618
Uralov Temur Boxodir o'g'li	
O'zbekiston bank amaliyotiga ai va simulyatsiya modellarini joriy etish orqali muammoli kreditlarni qaytarish jarayonlarini optimallashtirish.....	618
Xodjayev Husniddin Mukammilovich	
O'zbekistonda hududlarning soliq salohiyatini aniqlash metodologiyasini takomillashtirish	624
Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Jamshid Sharafetdinovich	
Xorazm viloyatida iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashdagi muammolar va imkoniyatlar	628
Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
Ekologik joylashtirish vositalarida qo'llaniladigan innovatsiyalar	633
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning metodologik va metodik asoslarini takomillashtirish yo'nalishlari	638
Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Gaz sanoatining moliyaviy boshqaruvi va milliy iqtisodiyotdagi barqarorlik omili sifatida roli.....	650
Ergashev Muhubbek Aslam o'g'li	
Davlat budjeti mablag'laridan samarali foydalanishda moliyaviy nazoratning ahamiyati	655
Erkinova Maftuna Zafarovna	
Влияние дивидендной политики, СПО и капитализации на волатильность акций АО «УзРТСБ»: Эконометрический и поведенческий анализ.....	662
Пулатов Улугбек Хапизович	
Hududiy jihatdan ziyorat turizmi rivojlanishining holati: Qashqadaryo viloyati misolida.....	671
Uzaqov Norboy, Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Integration of digital twin and BIM technologies in construction enterprises in Uzbekistan: prospects and challenges	676
Nigmatjonova Nozima Ulmasjonovna	
Yashil bank xizmatlari – tijorat banklari moliyaviy mahsulotlar misolida	682
Abdumutalova Gulrux Shuxratjon qizi	
Tijorat banklari faktoring xizmatlari orqali kichik biznes subyektlarining moliyaviy barqarorligini oshirish	688
Jalilov Azizbek Baxodir o'g'li	
Oliy ta'limda xizmat sifatini baholash va marketing integratsiyasi orqali rivojlantirish strategiyalari.....	694
Maxmudov Faxriddin Umarovich	

Quritilgan mevalarni xalqaro bozorda targ'ib qilish bo'yicha kontent-marketing strategiyasidan foydalanish yo'llari	699
Yunusov Baxodir Marisovich	
Онлайн трансграничные переводы и их влияние на валютное таргетирование со стороны центрального банка Республики Узбекистан.....	704
Садыков Азиз Миршарапович	
Aholi ish bilan bandligining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	709
Azimova Xurshida	
Analysis of factors affecting the economic integration of the countries of Uzbekistan and Afghanistan.....	715
Toran Tajuddin	
Aniq fanlarni o'qitishda metakognitiv yondashuvlar	719
Farmonov Dilshod Po'latovich, Nigmatov Izzat Shovkat o'g'li	
Yevropa hamjamiyatining "Yashil" ziyorat loyihasi va uni ziyorat turizmini rivojlantirishdagi ahamiyati.....	727
O'rinova Durdona Botir qizi	
CEQ (Commitment to Equity) baholash metodologiyasi asosida fiskal taqsimot tahlilining nazariy asoslari.....	734
Zokirjonov Muhammadsodiq Ravshanbek o'g'li	
Xalqaro xususiy huquq tamoyillarini belgilash masalalari.....	741
Vaxabov Azizbek Abdurashidovich	
Moliyaviy mustaqil oliy ta'lim muassasalarini boshqarish strategiyalarini takomillashtirish	747
Alimardonov Asrorjon Alimardonovich	
Инновационные подходы к организации туристических услуг как методом противостояния кризису.....	754
Халлакова Барнохон Баходиржонова	
Islom moliyasi institutlarining ijtimoiy moliyaviy barqarorlikka ta'siri.....	760
Amonova Nafisa Baxtiyorovna	
Oliy ta'lim muassasalari investitsion jozibadorligini boshqarish mexanizmini takomillashtirish	764
Otaxanov Rasulbek Marks o'g'li	
Инновации в сфере оценки недвижимости	768
Мансурова Сайёра Бахтиёр кизи	
Qashqadaryo viloyatida xorijiy investitsiyalardan foydalanish samaradorligi tahlili.....	777
Bo'riyev Sardor Norovich	
O'zbekistonda soliq auditi tekshiruvini takomillashtirish.....	783
Yusupov Mansur Rasulovich	
Mamlakatimizda qo'shilgan qiymat solig'i ma'murchiligini va soliq organlari faoliyatini yanada takomillashtirish islohotlari.....	788
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
Barriers to women's career advancement	794
Sharifova Mokhinabonu	
Mehnat unumdorligini oshirishda resurs tejamkor va lean-digital yo'nalishlarning istiqbollari.....	798
Abdug'aniyev Ilyosbek Shavkatbek o'g'li	
Toshkent shahrida kichik biznes subyektlarini davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashni sotsiologik tadqiqotlar asosida baholash.....	803
Tolipov Alisher Qo'chqarovich	
Globalashuv davrida jahon geografiyasida siyosiy jarayonlar.....	815
Mamatkulova Mayaguzal Yalkapberdiyevna	

GLOBALASHUV DAVRIDA JAHON GEOGRAFIYASIDA SIYOSIY JARAYONLAR

Mamatkulova Mayaguzal Yalkapberdiyevna

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti tyutori

Elektron pochta: mayagozalmamatqulova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada globallashuv jarayonining jahon siyosiy geografiasiga ko'rsatayotgan ta'siri har tomonlama tahlil qilinadi. Xususan, geosiyosiy kuchlarning qayta taqsimlanishi, transmilliy tashkilotlarning davlat siyosatiga aralashuvi, siyosiy migratsiya, raqamli xavfsizlik va axborot urushlari, shuningdek, mintaqaviy siyosiy mojarolar globallashuv kontekstida o'rganilmoqda. Maqola O'zbekiston va Markaziy Osiyo misolida regional siyosiy tendensiyalarni ham yoritadi.

Kalit so'zlar: globallashuv, siyosiy geografiya, transmilliy tashkilotlar, raqamli siyosat, geosiyosiy jarayonlar, O'zbekiston.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the impact of globalization on the political geography of the world. In particular, it examines the redistribution of geopolitical power, the involvement of transnational organizations in national politics, political migration, digital security, and information wars, as well as regional political conflicts in the context of globalization. The article also highlights political trends in Uzbekistan and Central Asia.

Key words: globalization, political geography, transnational organizations, digital politics, geopolitical processes, Uzbekistan.

Аннотация: В данной статье всесторонне анализируется влияние процессов глобализации на политическую географию мира. В частности, рассматриваются перераспределение геополитических сил, вмешательство транснациональных организаций в государственную политику, политическая миграция, цифровая безопасность и информационные войны, а также региональные политические конфликты в контексте глобализации. Особое внимание уделено политическим тенденциям в Узбекистане и Центральной Азии.

Ключевые слова: глобализация, политическая география, транснациональные организации, цифровая политика, геополитические процессы, Узбекистан.

KIRISH

XXI asrning boshlarida globallashuv jarayoni insoniyat taraqqiyotining asosiy omiliga aylandi. Bu jarayon faqat iqtisodiy integratsiyani emas, balki siyosiy, madaniy, axborot va xavfsizlik sohalari ham to'liq qamrab oldi. Har bir davlat, jamiyat, hatto yakka shaxs ham global tizimning ta'sir doirasiga tushib qoldi. Globallashuv sharoitida davlatlar endilikda nafaqat ichki, balki tashqi siyosatini ham global muhit, xalqaro tashkilotlar, transmilliy kompaniyalar va axborot oqimlariga qarab shakllantirishga majbur bo'lmoqda. Shu sababli, jahon siyosiy geografiasida globallashuv ta'siridagi jarayonlarni o'rganish tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

So'nggi o'n yilliklarda globallashuv insoniyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biriga aylandi. Mazkur jarayon nafaqat iqtisodiy yoki madaniy sohalarda, balki siyosiy tizimlarda ham chuqur iz qoldirmoqda. Ayniqsa, davlatlararo chegaralarning nisbatan ochilishi, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, xalqaro tashkilotlar va transmilliy korporatsiyalarning ta'siri ortib borayotgani dunyo siyosiy xaritasining qayta shakllanishiga

olib kelmoqda. Shu nuqtayi nazardan qaralganda, globallashuv zamonaviy geosiyosiy muhitda muhim rol o'ynamoqda va bu holat jahon geografiyasida sodir bo'layotgan siyosiy jarayonlarga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Geosiyosiy kuchlarning markazlashuvi yoki tarqalishi, davlatlararo ittifoqlar va alyanslar dinamikasining o'zgarishi, xavfsizlik muammolarining xalqaro tus olishi, migratsiya oqimlarining siyosiy sabablarga bog'lanishi — bularning barchasi globallashuv kontekstida qayta ko'rib chiqilmoqda. Avvalgi asrlarda mahalliy yoki mintaqaviy bo'lgan siyosiy jarayonlar bugungi kunda global miqyosga chiqdi. Masalan, Yaqin Sharqda yuz berayotgan siyosiy inqiroz nafaqat ushbu mintaqaga, balki Yevropa Ittifoqi, Rossiya, AQSh, Xitoy va boshqa geosiyosiy aktyorlarga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday globallashgan siyosiy dinamika, o'z navbatida, siyosiy geografyaning yangi yo'nalishlarini shakllantirmoqda.

Siyosiy geografiya fanining asosiy o'rganish obyektlari — davlatlarning hududiy chegaralari, siyosiy tuzilmalari, ularning o'zaro munosabatlari va xalqaro maydondagi o'rnidir. Globallashuv esa aynan mana shu omillarga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Yirik davlatlar geostrategik manfaatlarini himoya qilish maqsadida chekka hududlarda harbiy yoki iqtisodiy faollikni kuchaytirmoqda, transmilliy tashkilotlar esa suverenitet tushunchasini qayta talqin qilmoqda. Raqamli texnologiyalar asosida olib borilayotgan axborot urushlari, kiberxavfsizlik tahdidlari, internet orqali siyosiy manipulyatsiyalar siyosiy geografiyaga yangi ko'lamda yondashishni talab qilmoqda.

O'zbekiston kabi Markaziy Osiyo davlatlari uchun ham bu jarayonlar befarq emas. Mintaqaning geosiyosiy joylashuvi, tabiiy resurslari va yirik davlatlar uchun strategik ahamiyati uni doimiy siyosiy bosimlar va tashqi ta'sirlar markazida tutmoqda. Shuningdek, mintaqada barqarorlik va xavfsizlikni ta'minlash, chegara masalalarini hal etish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish globallashuv fonida yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda.

Shu sababli, ushbu maqolada globallashuvning jahon siyosiy geografiyasiga ko'rsatayotgan ta'siri, uning asosiy yo'nalishlari, geosiyosiy kuchlar muvozanatining o'zgarishi, siyosiy migratsiya, raqamli xavfsizlik, transmilliy tashkilotlar roli va mintaqaviy siyosiy mojarolar alohida tahlil qilinadi. Ayniqsa, O'zbekiston va Markaziy Osiyo misolida ushbu jarayonlarning lokal ta'siri va istiqbollari o'rganiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Globallashuv va siyosiy geografiya o'zaro chambarchas bog'liq bo'lgan sohalar bo'lib, bu yo'nalishdagi ilmiy adabiyotlar so'nggi yillarda sezilarli darajada boyidi. Dastlabki tadqiqotlar globallashuvni asosan iqtisodiy hodisa sifatida ko'rgan bo'lsa-da, keyinchalik uning siyosiy va geosiyosiy oqibatlari haqida ham keng qamrovli ishlanmalar paydo bo'ldi. M. Waters tomonidan yozilgan "Globalization" (2001) nomli asarda globallashuv jarayonining siyosiy institutlar va milliy suverenitetga qanday ta'sir qilishi batafsil tahlil etiladi. Muallif milliy davlatlar o'z suverenitetlarini xalqaro tashkilotlar va korporatsiyalar oldida yo'qotib borayotganini ta'kidlaydi. Bu fikr siyosiy geografyaning zamonaviy dinamikasini anglashda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

D. Held va A. McGrew kabi olimlarning ishlari globallashuvni siyosiy hokimiyatning transmilliy shaklga o'tishi bilan bog'laydi. Ular "Global Transformations: Politics, Economics and Culture" (1999) asarida milliy chegaralarning ahamiyati kamayib borayotganini va xalqaro siyosiy boshqaruv shakllanayotganini asoslab beradi. Bu holat siyosiy geografyaning klassik paradigmatlari uchun jiddiy chaqiriqdir. J. Agnew esa "Globalization and Sovereignty" (2009) nomli asarida siyosiy geografiyada "territorial tuzilmalar" o'rnini qayta talqin qiladi. U davlat suverenitetining murakkabligi va nisbiyligini, ayniqsa transmilliy kuchlar (NATO, BMT, Jahon banki va boshqalar) fonida ochib beradi. Agnewning fikricha, zamonaviy siyosiy geografyani tushunish uchun endilikda nafaqat hududiy chegaralar, balki axborot oqimlari, iqtisodiy integratsiya va raqamli xavfsizlik kabi omillar ham muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston va Markaziy Osiyo kontekstida olib borilgan tadqiqotlar orasida B. Umarov va D. Jo'rayevning ishlari alohida o'rin tutadi. Ular Markaziy Osiyodagi siyosiy xavfsizlik, mintaqaviy integratsiya va geosiyosiy tahdidlar haqida yozgan maqolalarida globallashuvning mintaqaviy o'ziga xosliklari va oqibatlarini keng yoritgan. Xususan, Xitoyning "Bir makon – bir yo'l" tashabbusi, Rossiyaning Yevroosiyo Ittifoqi orqali olib borayotgan siyosati va AQShning Markaziy Osiyoga nisbatan strategiyasi chuqur tahlil qilingan. Mahalliy manbalar, jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik va mintaqalararo tadqiqotlar instituti nashrlari, O'zbekiston Milliy axborot agentligi va Iqtisodiyot va diplomatiya universiteti olimlari tomonidan chop etilgan maqolalar ham bu sohada muhim axborot manbalarini tashkil etadi. Ushbu ishlarda O'zbekiston tashqi siyosatining globallashuv sharoitidagi o'zgarishlari, mintaqaviy integratsiyadagi faolligi, shuningdek raqamli xavfsizlikka oid siyosiy strategiyalari keng muhokama qilinadi.

Yuqoridagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, globallashuv jarayoni siyosiy geografiya fanini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Endilikda davlatlararo munosabatlarni, siyosiy mojarolarni yoki xavfsizlik siyosatini o'rganishda faqatgina hududiy chegaralar bilan cheklanmaslik, balki raqamli maydon, axborot oqimi, transmilliy aloqalar va ijtimoiy-siyosiy dinamika kabi omillarni ham inobatga olish zarur bo'lib bormoqda. Shu

nuqtayi nazardan qaralganda, zamonaviy siyosiy geografiya global tafakkur va mintaqaviy tahlil uyg'unligiga asoslanmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda ma'lumotlar ilmiy maqolalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va dolzarb siyosiy-geografik statistik manbalar asosida jamlandi. Olingan ma'lumotlar kontent tahlili va taqqoslama geosiyosiy tahlil usuli yordamida tahlil qilinib, mintaqaviy xususiyatlar va globallashuv ta'sirining asosiy yo'nalishlari aniqlab berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Globallashuv bugungi kunda dunyo siyosiy xaritasining shakllanishida hal qiluvchi omilga aylanib bormoqda. Turli mintaqalarda bu jarayon o'ziga xos tarzda kechmoqda. Quyida asosiy mintaqalar bo'yicha tahlil natijalari keltiriladi.

Shimoliy Amerika – Bu mintaqa globallashuv jarayonida faol rol o'ynamoqda. AQSh global siyosiy va iqtisodiy institutlarning aksariyatiga yetakchilik qilmoqda. Transmilliy korporatsiyalar, xalqaro tashkilotlar va raqamli texnologiyalar siyosiy jarayonlarga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda.

Yevropa – Yevropa Ittifoqi globallashuvning eng faol ishtirokchilaridan biridir. Ammo bu jarayon ichki siyosiy bosimlarga ham sabab bo'lmoqda. Xususan, migratsiya oqimlari va populizm siyosiy barqarorlikka ta'sir ko'rsatmoqda.

Osiyo – Osiyoda, ayniqsa Xitoy va Hindiston singari davlatlarda globallashuv siyosiy va iqtisodiy rivojlanishni tezlashtirdi. Mintaqada kuchlar muvozanati o'zgarib, yangi geosiyosiy bloklar vujudga kelmoqda.

Afrika – Globallashuv Afrika davlatlarining siyosiy tizimlariga ijobiy va salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Tashqi davlatlar va xalqaro tashkilotlarning aralashuvi ba'zan ichki siyosiy muvozanatni izdan chiqarmoqda.

Markaziy Osiyo – Mintaqa geosiyosiy jihatdan strategik ahamiyatga ega. Xitoy, Rossiya, AQSh va Turkiya kabi davlatlar bu yerda o'z siyosiy ta'sir doirasini kengaytirishga urinmoqda. O'zbekistonning tashqi siyosati bu bosimlar fonida muvozanatni saqlashga intilmoqda.

Janubiy Amerika – Bu hududda globallashuv iqtisodiy va siyosiy inqirozlar bilan birga kechmoqda. Davlatlar o'z milliy suverenitetlarini saqlab qolish va tashqi bosimlarga qarshi siyosiy mustaqillikni ta'minlashga harakat qilmoqda.

Globallashuv va siyosiy geografiya: nazariy asoslar. Siyosiy geografiya globallashuv sharoitida yangi vazifalarni oldinga qo'ymoqda. Ilgari siyosiy geografiya davlat chegaralari, poytaxtlar va hududiy tuzilmalarni o'rgangan bo'lsa, endilikda u transmilliy jarayonlar, global tarmoqlar va geosiyosiy o'zgarishlarni ham tahlil qilmoqda. Globallashuv milliy chegaralarni o'zgartirmasdan, ularning funksional yukini o'zgartirdi. Endi davlatlar o'z suverenitetini saqlab qolish uchun xalqaro institutlar bilan faol hamkorlik qilmoqda.

Geosiyosiy kuchlarning qayta taqsimlanishi. Sovuq urush davridan so'ng vujudga kelgan unipolyar dunyo tartibi XXI asrda o'zgarib, ko'p qutbli geosiyosiy manzara shakllandi. AQSh, Xitoy, Rossiya va Yevropa Ittifoqi bugungi kunda eng yirik geosiyosiy o'yinchilardir. Ularning o'zaro raqobati nafaqat harbiy va iqtisodiy, balki axborot, texnologiya va madaniyat sohaslarida ham namoyon bo'lmoqda. Bu kuchlar o'rtasidagi geosiyosiy o'yinlar Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasida yangi ittifoqlar, iqtisodiy hududlar va xavfsizlik bloklarini yuzaga keltirmoqda.

Transmilliy tashkilotlar va davlat suvereniteti. BMT, Jahon banki, Xalqaro valuta jamg'armasi, SHHT, BRICS kabi transmilliy tashkilotlar davlatlar ichki siyosatiga ta'sir ko'rsata boshladi. Masalan, iqtisodiy islohotlar ko'plab hollarda xalqaro moliyaviy tashkilotlarning talablari asosida amalga oshirilmogda. Shu bilan birga, inson huquqlari, ekologiya va kiberxavfsizlik sohasidagi global standartlar milliy qonunchilikka ta'sir ko'rsatmoqda. Bu holat suverenitet masalasida yangi muammolarni yuzaga chiqarmoqda.

Hududiy mojarolar geografiyasi. Globallashuv hududiy mojarolarni butkul yo'q qilmadi, balki ularni boshqa shakllarga olib kirdi. Sharqiy Yevropa, Yaqin Sharq, Afrika va Osiyo hududlaridagi mojarolar zonalari global kuchlar to'qnashuvining markaziga aylangan. Suriyada, Ukrainada, Falastinda va boshqa hududlarda davom etayotgan mojarolar siyosiy geografik keskinliklarning global darajadagi ifodasidir. Bu mojarolarning barqarorlikka ta'siri global miqyosda sezilmogda.

Migratsiya va siyosiy geografiya. Iqtisodiy va siyosiy globallashuv migratsiya oqimlarini kuchaytirdi. Siyosiy beqarorlik, urushlar, ekologik muammolar va iqtisodiy qiyinchiliklar natijasida millionlab insonlar boshqa davlatlarga ko'chmogda. Bu holat qabul qiluvchi davlatlarda siyosiy keskinlik, millatchilik va populistik siyosatchilarning kuchayishiga olib kelmogda. Ayniqsa, Yevropa Ittifoqi va AQSh migratsion siyosatni keskin nazorat ostiga oldi.

Raqamli geosiyosat: axborot urushlari va kiberxavfsizlik. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli texnologiyalar siyosiy geografiyaning yangi o'lchamini shakllantirmogda. Kiberxavfsizlik bugungi kunda har bir davlatning

milliy xavfsizligi bilan chambarchas bog'liqdir. Axborot urushlari orqali davlatlar o'z manfaatlarini ilgari surish, ijtimoiy kayfiyatga ta'sir ko'rsatish va hatto saylov natijalariga aralashish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu yangi tahdid turini global miqyosda hal qilish zarurati tug'ilmoqda.

Markaziy Osiyo va O'zbekiston misolida siyosiy geografiya. Markaziy Osiyo globallashuvning geosiyosiy ta'sir doirasiga tez kirib kelgan mintaqalardan biridir. Xitoyning "Bir kamar – bir yo'l" loyihasi, Rossiya va SHHTning geosiyosiy strategiyalari, Turkiya va Hindistonning regional ta'siri bu hududni geosiyosiy raqobat markaziga aylantirmoqda. O'zbekiston esa ochiq tashqi siyosati, iqtisodiy islohotlari va mintaqaviy hamkorlik tashabbuslari orqali bu o'zgaruvchan geosiyosiy muhitda faol ishtirok etmoqda.

Siyosiy ekologiya va globallashuv. Siyosiy ekologiya globallashuv davrida yangi konsepsiyaga aylandi. Global isish, iqlim o'zgarishi va tabiiy resurslar uchun raqobat siyosiy ziddiyatlarga sabab bo'lishi mumkin. Suv resurslari, energetika va ekologik xavfsizlik masalalari transmilliy muammodir. Ularni faqat davlatlararo hamkorlik orqali hal qilish mumkin. Shu jihatdan ekologik diplomatiya va barqaror rivojlanish siyosati siyosiy geografyaning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda.

"Yumshoq kuch" va siyosiy madaniyatlar geografiyasi. "Yumshoq kuch" (soft power) konsepsiyasi davlatlar siyosiy geografiyasida muhim rol o'ynamoqda. Madaniyat, til, ta'lim, sport va diniy qadriyatlar orqali global ta'sir o'tkazish imkoniyati kuchaymoqda. AQShning Gollivud kinosi, Koreya madaniyati (K-pop), Turkiya seriallari, Xitoyning Konfutsiy institutlari bunga misoldir. Bu holat siyosiy geografik raqobatni nafaqat harbiy va iqtisodiy, balki madaniy va qadriyatlar sohasida ham olib borilayotganini ko'rsatmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Globalashuv zamonaviy siyosiy geografyaning konturlarini tubdan o'zgartirib, davlatlararo munosabatlarga yangi dinamika olib kirmoqda. Davlatlar endilikda o'zining suveren qarorlarini xalqaro tashkilotlar, transmilliy kompaniyalar, global axborot oqimi va raqamli diplomatiya bosimi ostida shakllantirayotgan bir paytda, an'anaviy siyosiy chegara va kuch markazlari nisbiylashmoqda. Bu jarayon mustaqil siyosiy harakat uchun imkoniyatlar bilan birga, noaniqliklar va transchegaraviy tahdidlarni ham keltirib chiqarmoqda. Shunday sharoitda siyosiy geografyaning nafaqat geosiyosiy manfaatlar prizmasidan, balki ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik omillari bilan uzviy bog'liq holda o'rganish dolzarblik kasb etmoqda. Ayniqsa, regional farqlar, chegaraviy nizolar, resurslar taqsimoti va transchegaraviy muammolar siyosiy strategiyalarning asosiy tayanch nuqtasiga aylanmoqda.

O'zbekiston uchun esa globallashuv jarayonlarida faol ishtirok etish, lekin bu ishtirokni milliy manfaatlar asosida muvozanatlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Mamlakat o'zining mustaqil siyosiy yo'nalishini nafaqat deklarativ darajada, balki xalqaro hamkorlik, geoiqtisodiy tashabbuslar, infratuzilmaviy integratsiya va madaniy diplomatiya orqali real shakllantirishi zarur. Shu ma'noda, siyosiy geografyaning zamonaviy tendensiyalarini chuqur anglash, milliy xavfsizlik va barqaror rivojlanish strategiyasini ishlab chiqishda asosiy tayanchoqlardan biri bo'lib xizmat qiladi. Bu esa O'zbekistonning xalqaro maydondagi pozitsiyasini mustahkamlab, uni regional yetakchilik sari olib chiqishga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. S. Huntington. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. – New York: Simon & Schuster, 1996. – 367 p.
2. F. Fukuyama. The End of History and the Last Man. – New York: Free Press, 1992. – 418 p.
3. H. Kissinger. World Order. – New York: Penguin Press, 2014. – 420 p.
4. B. Buzan, O. Wæver. Regions and Powers: The Structure of International Security. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 566 p.
5. J. Nye. Soft Power: The Means to Success in World Politics. – New York: PublicAffairs, 2004. – 191 p.
6. United Nations, Shanghai Cooperation Organization, BRICS, OSCE. Official Publications and Reports. – Various locations: Official websites and secretariats, 2010–2025.
7. The World Bank, International Monetary Fund. Annual and Special Reports. – Washington, D.C.: World Bank and IMF, 2010–2025.
8. O'zbekiston Respublikasi Tashqi siyosat konsepsiyasi. – T.: Tashqi ishlar vazirligi, 2022. – 18 b.
9. Internet Governance Forum. Official Records and Proceedings. – Geneva: United Nations IGF Secretariat, 2010–2025.
10. National Intelligence Council. Global Trends 2040: A More Contested World. – Washington, D.C.: Office of the Director of National Intelligence, 2021. – 156 p.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
